

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม ไทรทัศน์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

1. จริยธรรม

จริยธรรม เป็นแนวทางในการปฏิบัติของคนที่สังคมเห็นว่าถูกต้อง ดีงาม เป็นการพิจารณาคุณค่าของการกระทำว่าถูกผิด หรือ ดี ชั่ว เพียงไร ในสังคม เพราะความคิดและการกระทำของคนเรานั้นแตกต่างกัน บางคนอาจเห็นว่าสิ่งหนึ่งดี ในขณะที่คนอื่นไม่เห็นด้วย จริยธรรมจึงเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามของสังคม

1.1 ความหมายของจริยธรรม

นักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ต่าง ๆ กันคือ

พือาเจท์ (Piaget 1960 : 1) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมคือองค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูกต้อง ดีงาม เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งคล้ายกับของ บราวน์ (Brown 1965 : 411) ซึ่งเห็นว่าจริยธรรมคือกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกจากการกระทำที่ผิด ซึ่งจริยธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ เพราะอิทธิพลจากจริยธรรมของสังคมอื่น และสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ในขณะที่โคลเบอร์ก (Kohlberg 1971 : 405) เห็นว่า จริยธรรมเป็นสิ่งควบคุมการตัดสินใจความถูกต้องเหมาะสมของพฤติกรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดนั้นจะมีลักษณะเป็นเหตุผลสากลไม่ขัดแย้งกัน เป็นเหตุผลที่มีรากฐานจากความมีหลักการและเป็นอุดมคติ

พระยาอนุমানราชธน (2516 : 409) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในปรัชญา (Philosophy) ซึ่งเป็นเรื่องของ การค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้องหรือดี และสิ่งที่ถือว่าผิดหรือซึ่งไม่ควรประพฤติแล้ววางกำหนดมาตรฐานไว้

แต่ วิณา เนาวลักษณ์ (2528 : 5) เห็นว่าจริยธรรมเป็นการรวมลักษณะที่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นลักษณะที่ดี ที่ถูกที่ควรกระทำ โดยแต่ละสังคมจะเป็นผู้ตัดสินและวางมาตรฐานของลักษณะเหล่านั้นเพื่อให้เป็นบรรทัดฐานให้บุคคลในสังคมนั้นทำตาม ดังนั้นจริยธรรมจึงเป็นแนวทางของบุคคลในการตัดสินว่าพฤติกรรมใด เป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง และสมควรปฏิบัติ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ คณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย ที่ว่า จริยธรรมเป็นการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม (กรมวิชาการ 2523 : 8)

1.2 องค์ประกอบของจริยธรรม

จากความหมายต่าง ๆ ของจริยธรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ (กรมวิชาการ 2523 : 3)

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสิน แยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ โดยการคิด

2. ส่วนประกอบทางด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือความนิยม ศรัทธา หวังพอใจ ที่จะนำจริยธรรม ที่ได้เรียนรู้มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

3. ส่วนประกอบทางด้านการกระทำ การแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม การกระทำที่บุคคลแสดงออกมาในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดี ว่าถูก ว่าควร หรือไม่

1.3 มาตรฐานของจริยธรรม

เป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าสิ่งใดหรือการกระทำใดเป็นการกระทำที่ดี สิ่งใดเป็นการกระทำที่ไม่ดี ซึ่งมีทฤษฎีจริยศาสตร์ ที่สำคัญ 4 ทฤษฎี ได้วางมาตรฐานสำหรับจัดความแตกต่างระหว่างความดี และความชั่วไว้ดังนี้คือ (อมร โสภณวิเศษรุ่งวงศ์ 2523 : 262-263)

1. หน้าที่เป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า ความดีความชั่ว ขึ้นอยู่กับเจตนา ไม่ได้ขึ้นกับผลการกระทำ ถ้ามีเจตนาดี การกระทำนั้นก็จัดว่าดี แต่ถ้ามีเจตนาชั่ว การกระทำนั้นก็จัดว่าชั่ว

2. ความสุขเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า ความดีและความชั่ว ตัดสินได้จากผลของการกระทำ การกระทำที่ให้ผลเป็นความสุขหรือให้คุณประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่นเป็นความดี ส่วนการกระทำที่ก่อให้เกิดทุกข์หรือเสียประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น เป็น ความชั่ว

3. ความอยู่รอดเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า ความอยู่รอดหรือ การรักษาตัวรอดและการปรับตัวได้เป็นมาตรฐานในการตัดสินความดีความชั่วหรือความถูกผิด การกระทำที่ช่วยให้ตนเองและสังคมอยู่รอดได้ถือว่า การกระทำนั้นเป็นความดี ส่วนการกระทำ ที่ตรงข้ามเป็นความชั่ว

4. การพัฒนาตนเองเป็นมาตรฐานของจริยธรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า การพัฒนา ธรรมชาติของมนุษย์เป็นมาตรฐานตัดสินความดีและความชั่ว หรือความถูกและผิด ธรรมชาติของ มนุษย์ประกอบด้วยเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลในธรรมชาติ หมายความว่า ทั้งธรรมชาติ ความคิดและสังคมอยู่ภายใต้กฎอันเดียวกัน คือกฎธรรมชาติ หรือกฎเหตุผลหรือกฎแห่งความ เปลี่ยนแปลง การกระทำที่ยกระดับจิตใจให้เข้าใจองแท้ ถึงกฎธรรมชาติดังกล่าวจัด เป็นความดี ส่วนการกระทำที่ไม่ช่วยให้เข้าใจ กฎธรรมชาตินั้นเป็นความชั่ว

1.4 การเกิดจริยธรรม

การเรียนรู้ทางจริยธรรมนั้นเป็นการเรียนรู้ โดยได้รับมาจากประสบการณ์การ เรียนรู้ตั้งแต่เกิด ซึ่งสามารถแบ่งลำดับขั้นของการเกิดจริยธรรมได้ 4 ขั้น ดังนี้ (ภณิดา อุตกุล 2528 : 8-9)

1. การเลียนแบบ เป็นกระบวนการได้จิตสำนึก ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการ ของเด็ก โดยเด็กอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตนอยู่แล้วนำมาปรับ เข้ากับ ตนเองเหมือนกับการเรียนรู้ ภาษาพูดของเด็ก การเลียนแบบจึงเกิดได้ทั้งจากครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และชุมชน แต่มีบ่อยครั้งที่เด็กเลียนแบบในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ได้ตั้งใจจะสอน ดังนั้นผู้ใหญ่ก็ควรจะมีจริยธรรมสูงเมื่อใกล้ชิดกับเด็ก

2. การแนะนำสั่งสอน เป็นกระบวนการได้จิตสำนึกของเด็ก เช่นเดียวกับ การเลียนแบบและมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเช่นกัน เพราะในขณะที่การ

เลียนแบบเป็นการดูซึมการกระทำนั้น การแนะนำสั่งสอนก็เป็นการดูซึมทางอารมณ์และเจตคติของบุคคลอื่น ทำให้อารมณ์ของเด็กมิได้พัฒนาการมาโดยอิสระ แต่ไปอิงอยู่กับกลุ่มซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของฝูงสัตว์ และเป็นรากฐานของชีวิตทางสังคม อย่างไรก็ตามการแนะนำสั่งสอนนี้เป็นวิธีการที่มีประโยชน์สำหรับบิดามารดา และครู ในการพัฒนาจริยธรรม และได้ผลมากกว่าการสอนแบบให้เด็กรู้ตัว (conscious)

3. การลอกแบบ ในการเลียนแบบ เด็กจะรับเอาพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในชั้นการแนะนำสั่งสอน เด็กจะรับเจตคติ อารมณ์ของผู้ใหญ่ และในชั้นการลอกแบบ เด็กจะรับเอาบุคลิกภาพทางจริยธรรมของผู้ใหญ่ไว้เป็นของตนเอง โดยอาศัยความรักและความชื่นชมของผู้ใหญ่นั้น เช่น การชื่นชมวีรบุรุษ เป็นต้น การลอกแบบทางจริยธรรมจึงอาจจะทำให้เด็กเกิดการลอกแบบจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ทั้งสองทาง

4. การสร้างจริยธรรมของตนเอง เมื่อเด็กได้ผ่านขั้นตอนการลอกแบบแล้วเด็กจะสร้างจริยธรรมของตนเอง โดยสร้างมาจากการปรับตัวเองในสภาพธรรมดา (natural self) กับตนเองในสภาพที่มีจริยธรรม (moral self) เข้าด้วยกัน การปรับจริยธรรมนี้มักจะเกิดในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะได้พบกลุ่มเพื่อน กลุ่มใหม่ ค่านิยมใหม่ ที่อาจทำให้เขาละทิ้งจริยธรรมและค่านิยมที่รับไว้เมื่อตอนเป็นเด็ก วัยผู้ใหญ่ จึงเป็นวัยของการปรับรูปแบบจริยธรรมของมนุษย์

1.5 พัฒนาการทางจริยธรรม

จากการเรียนรู้จริยธรรม 4 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า จริยธรรมของมนุษย์ มิได้เป็นสิ่งตายตัวในสภาวะสถิตนิ่ง แต่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ จึงได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านพยายามศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งนักจิตวิทยาที่ทำการศึกษารื่องนี้ที่สำคัญคือ โคลเบอร์ก (Kohlberg 1976) เห็นว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นเรื่องของพัฒนาการในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning) ซึ่งเกิดขึ้นตามลำดับขั้นทำนองเดียวกับพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจตามทฤษฎีของปีอาเจท์ (Piaget 1967) ที่กล่าวว่า บุคคลจะมีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลได้ต้องอาศัยพัฒนาการอีก 2 ด้านคือ พัฒนาการทางความคิด ความเข้าใจ และพัฒนาการทางทรงสะทางสังคม จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมดังกล่าว สามารถแบ่งขั้นการพัฒนาจริยธรรมออกได้เป็น 3 ขั้น คือ (ธีระพร อุวรรณโณ 2529 : 222-225)

1. **ขั้นความกึกความเข้าใจ แบบรู้เอง** เป็นขั้นของเด็กอายุประมาณ 2-7 ปี เด็กในขั้นนี้ยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กไม่สามารถมองโลกในทรรศนะของผู้อื่นได้ ความสามารถทางความคิดความเข้าใจ ยังคงจำกัดอยู่แต่การรู้เอง เช่น รับรู้วัตถุจากการเคลื่อนไหวและภาพที่เห็นโดยไม่มีความคิดทางตรรกะ

2. **ขั้นปฏิบัติการรูปธรรม** เป็นขั้นของเด็กอายุประมาณ 7-12 ปี เด็กในขั้นนี้เริ่มมีความคิดแบบตรรกะ แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะกับสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมได้

3. **ขั้นปฏิบัติการนามธรรม** เป็นขั้นของคนตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไป คนในขั้นนี้สามารถคิดสิ่งต่าง ๆ แบบนามธรรมได้

แต่อย่างไรก็ตาม โคลเบอร์ก ให้ความเห็นว่า การระบุนั้นทางจริยธรรมดังกล่าว จะต้องอาศัยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมประกอบด้วย ซึ่งมีปัจจัยที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ

1. **กระตุ้นความคิดความเข้าใจ** การกระตุ้นนี้จะต้องเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เหมาะสม คือ สถานการณ์ทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สถานการณ์ที่บุคคลมีปัญหาทางจริยธรรมที่ต้องตัดสินใจ

2. **กระตุ้นทางประสบการณ์ สังคม** การกระตุ้นนี้เน้นให้บุคคลมีโอกาสได้สวมบทบาททางสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ทรรศนะทางสังคมของผู้อื่น อันจะเป็นทางส่งเสริมให้พัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นไปได้มากขึ้น

3. **บรรยากาศจริยธรรมของกลุ่ม** บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีบรรยากาศทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าตน จะมีโอกาสได้รับอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นได้

4. **ความขัดแย้งทางความคิดความเข้าใจ** เกี่ยวกับจริยธรรม ทฤษฎีของโคลเบอร์ก เน้นว่า พัฒนาการจากขั้นหนึ่ง ไปสู่อีกขั้นหนึ่งจะเกิดขึ้นต่อ เมื่อบุคคลเผชิญหน้ากับปัญหาทางจริยธรรม ที่เป็นความขัดแย้งกับระดับขั้นเดิมของตน จนทำให้บุคคลต้องมีการจัดระบบความคิดใหม่ แล้วจึงพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปสู่ขั้นสูงขึ้นได้

1.6 จริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชน

การปลูกฝังทางด้านจริยธรรมนั้นจะต้องทำให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการจริยธรรมของแต่ละวัย สำหรับในเยาวชนโดยเฉพาะมักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุถึงจริยธรรมที่ควรปลูกฝังไว้ในหลักสูตรการศึกษาว่า จะต้องปลูกฝังให้เยาวชนมีนิสัยไม่หาความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด มีความซื่อสัตย์ มีวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ มีความสามัคคี ทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี มีหลักการเหตุผล และมีความภูมิใจในความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2520) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 6-7) ได้จัดประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน และได้เสนอแนะแนวทางการปลูกฝังจริยธรรม โดยผ่านสื่อมวลชนว่า ควรปลูกฝังในเรื่อง การประหยัด ความขยันหมั่นเพียร ความมีสติปัญญา การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความยึดมั่นในคุณธรรม ความมีวินัยและความรักชาติ

1.7 งานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรม

เดนิส โดแนล โดเออติ (Denis, Dougherty, Donald 1966) ได้ศึกษาค่านิยม 5 ชนิดของเด็กวัยรุ่น ในโรงเรียนต่าง ๆ ของรัฐ มิสซูรี เกี่ยวกับความเป็นมิตร ความซื่อสัตย์ ความรักดี ศิลธรรม และความรับผิดชอบ โดยแยกตัวแปรออกเป็น เพศ ชั้น ศาสนา ความถนัดทางการเรียน ตำแหน่งในสังคม และที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมของความเป็นมิตร ความรักดี ศิลธรรม และความรับผิดชอบ ได้รับเลือกอยู่ในอันดับสูง สำหรับเด็กที่เรียนในเกรดสูง ค่านิยมทั้ง 5 ชนิดนี้ ผู้หญิงมีความคงที่แน่นอนกว่าผู้ชาย และค่านิยมของความซื่อสัตย์ ความเป็นมิตร ของวัยรุ่นที่มาจากนอกเมืองจะสูงกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในเมือง และผู้วิจัยได้สรุปว่า สภาพการอยู่อาศัย การมีทั้งบิดามารดา หรือมีคนใดคนหนึ่งเพียงผู้เดียว ไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในค่านิยมเหล่านี้

เจมส์ ไมเคิล ฮิลตัน (James Michael Hilton 1979) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมกับตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ความเชื่อฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับสติปัญญา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเคนเวอ์ จำนวน 195 คน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการตัดสินทางจริยธรรมกับระดับสติปัญญาของนักเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลทำให้เกิดเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแตกต่างกันออกไป

และระดับสติปัญญาและฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ที่แตกต่างกันสามารถทำนายระดับการตัดสินใจทางจริยธรรมของบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2520) ได้ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของเยาวชนไทย โดยศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมกับตัวแปรด้านการศึกษา เพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นิสิต ในกรุงเทพมหานคร อายุ 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน ซึ่งกำลังศึกษาชั้น ป.6 มศ.1, มศ.3, มศ. 5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับจริยธรรมมิได้แปรไปตามระดับการศึกษา เพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

สุรพล นาควานิช (2521) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนกับเกณฑ์ที่คาดหวัง โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน 10 คุณลักษณะ จริยธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที การรักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัดและออมทรัพย์ ความยุติธรรม และความอดสาหัส โดยสร้างแบบสอบถามเป็นการกำหนดสถานการณ์ขึ้น และมีตัวเลือกที่จะปฏิบัติต่อสถานการณ์นั้น ๆ 4 ตัวเลือก ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน 6 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 680 คน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 และแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า โดยส่วนรวมแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในสภาพที่น่าพอใจ 6 คุณลักษณะ เรียงตามลำดับดังนี้ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความอดสาหัส และความยุติธรรม

วิระวรรณ อามระดิษ (2522) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดสาหัส การประหยัด และออมทรัพย์ การเคารพอาวุโส และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนมืองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายหญิง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ และพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ธีรณง เกิดสุคนธ์ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน เพื่อทราบอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูต่เวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความยุติธรรม ความอดสาหะ และอื่น ๆ และหาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ กับองค์ประกอบต่าง ๆ คือพื้นฐานการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ลักษณะการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดา โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ตามพฤติกรรมของตัวละครที่กระตุ้นให้ทำดี และเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน ส่วนการเลียนแบบจากตัวละครนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเลียนแบบ และพื้นฐานการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ลักษณะการอบรมสั่งสอนบุตรของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับอิทธิพลทางจริยธรรมจากสื่อละครโทรทัศน์ที่นักเรียนได้รับ

พรหมทิพย์ ศิริวรรณมุขย์ และคณะ (2527) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมของชาวกรุงเทพมหานครปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเข้าใจทางจริยธรรม ปฏิกริยาจริยธรรม และพฤติกรรมจริยธรรม และเพื่อเปรียบเทียบค่าศักยภาพพฤติกรรมเกี่ยวกับตนเอง สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ตามสถานภาพ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ของครอบครัว ขนาดของครอบครัว รายได้ของครอบครัว และภูมิลำเนา โดยใช้แบบสอบถามชีวิตประวัติ และแบบสำรวจที่พัฒนาขึ้นเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3,884 คน ประกอบด้วย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นิสิตนักศึกษาจาก 5 สถาบัน นักธุรกิจ ลูกจ้าง และผู้ใช้แรงงาน ผลการวิจัยพบว่า มีค่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สถานภาพ เพศ และภูมิภาคในบางรายพฤติกรรม ในพฤติกรรม จริยธรรมแต่ละประเภท

2. โทรทัศน์

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อถือของประชาชน ทั้งนี้เพราะหน้าที่ของโทรทัศน์ คือ การให้ข่าวสาร ความบันเทิง ความรู้ และการกำหนด วัฒนธรรม (บำรุง สุขพรรณ 2525 : 164) ซึ่งจะทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ความคิด และทัศนคติ ให้กับประชาชนที่รายการโทรทัศน์แพร่ภาพไปถึง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม และวิถีชีวิตซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของชาติ

2.1 ประเภทของรายการโทรทัศน์

ประเภทของรายการโทรทัศน์ สามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ (จุมพล รอดคำดี 2523 : 76-80) คือ

2.1.1 แบ่งตามเนื้อหาของรายการเป็นหลัก เช่น เรื่องอิงประวัติศาสตร์ นวนิยาย

2.1.2 แบ่งตามการนำเสนอรายการ ซึ่งสามารถ แบ่งออกเป็น 12 ประเภท คือ

1. รายการข่าว เป็นรายการที่เสนอข้อเท็จจริงให้ประชาชน ทราบอย่างรวดเร็วที่สุด และละเอียดที่สุด

2. รายการสัมภาษณ์ เป็นรายการที่ทำให้คนเชื่อถือยิ่งขึ้น และเป็น การแนะนำ บุคคลที่ประชาชนควรรู้จักและรู้ละเอียดในตัวบุคคลที่ผู้ชมชื่นชอบ

3. รายการวิเคราะห์ข่าว เป็นรายการข่าวแต่เจาะลึกลงไป ย้ำให้ประชาชนได้รับรู้และรับทราบอีก

4. รายการบทความ ไม่ใช่รายการบทความที่นำมาจากข่าว แต่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามปกติ เป็นรายการที่เสนอความรู้ ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของผู้เขียน ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ

5. รายการสารคดี เป็นรายการที่เสนอความรู้ ทศนคติ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้นำเสนอ

6. รายการดนตรี เป็นรายการที่เสนอเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชม

7. รายการละคร เป็นรายการบันเทิงชนิดหนึ่ง

8. รายการอภิปราย เป็นรายการที่คล้ายกับการสัมภาษณ์ เพียงแต่ว่าลักษณะของการอภิปราย ผู้ถูกเชิญมาอภิปรายก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

9. รายการนิตยสาร เป็นรายการที่เสนอเนื้อหาทางด้านความรู้ และมีความต่อเนื่องกันไป

10. รายการวิหิตทัศน์า เป็นรายการคล้าย ๆ กับรายการนิตยสาร แต่เป็นรายการที่มุ่งเสนอทางด้านบันเทิงมากกว่า

11. รายการอื่น ๆ เช่น รายการ talk show รายการทายปัญหา เล่นเกมส์

12. รายการภาพยนตร์

2.1.3 แบ่งตามกลุ่มผู้ชมเป็นหลัก เช่น รายการสำหรับเด็ก รายการสำหรับแม่บ้าน รายการที่แบ่งตามเพศ รายการที่แบ่งตามกลุ่มการศึกษา

2.1.4 แบ่งตามหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ได้แก่

1. รายการบันเทิง เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ ละคร การ์ตูน ฯลฯ

2. รายการข่าว

3. รายการสาระความรู้ เป็นรายการที่สอนในด้านต่าง ๆ และเสนอความรู้ให้กับผู้ชม

4. รายการเพื่อการโน้มน้าวใจ เป็นรายการสำหรับงานประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ชมปฏิบัติหรือเลิกปฏิบัติ

แต่การจัดแบ่งประเภทรายการโทรทัศน์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนไปได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดเป็นหลัก ถ้าคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการดูโทรทัศน์ของผู้ชมเป็นหลัก ก็มีอยู่เพียง 2 ประเภทคือ เพื่อสาระความรู้ และเพื่อความบันเทิง แต่ถ้าเป็นสถานีโทรทัศน์จะพยายามจัดรายการต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน ให้เข้ากลุ่มเดียวกัน เพื่อให้ผู้ชมได้ชมได้ใช้ประกอบการเลือกชมรายการได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น (ไทยทีวีสีช่อง 3 2528 : 4) ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ คือ รายการข่าว รายการสารคดี รายการบันเทิง รายการละคร และ ภาพยนตร์

2.2 อิทธิพลของโทรทัศน์กับเยาวชน

ปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมและความสนใจอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีเครื่องรับโทรทัศน์ในครอบครองถึงร้อยละ 80 คือประมาณ 1,124,000 เครื่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2529 : 1-2) โทรทัศน์จึงเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของประชาชนมาก โดยเฉพาะเยาวชน เพราะเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็นและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้เองจึงได้มีนักวิชาการและผู้สนใจหลายท่านได้ทำการศึกษาอิทธิพลต่าง ๆ ของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชน ซึ่งผลการศึกษาหรือวิจัยมีดังต่อไปนี้

วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm 1964) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์กับเด็กพบว่า เด็กอายุ 6 ขวบจนถึงเกรด 6 ซึ่งเป็นวัยที่เข้าสู่วัยรุ่น จะใช้เวลาในการชมโทรทัศน์อยู่ระหว่าง สองถึงสองชั่วโมงครึ่งต่อวัน เด็กเกรด 5-8 จะชมประมาณวันละ 3 ชั่วโมง และเด็ก 2 ใน 3 ของสหรัฐอเมริกาชอบดูรายการที่จัดไว้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นรายการที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความเป็นนักเลง เชื่องมายในเรื่องหมอผี ปีศาจ ซึ่งเป็นอันตรายในการทำลายรสนิยมและคุณค่าชีวิตของเด็ก

ไฮม์เมลเวท ออฟเฟินไฮม์ และวินซ์ (H.T. Himmelwcit, A.N. Oppenkeim, P. Vince 1969) ได้ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์กับเด็ก พบว่า เด็กส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างทั้งหมดไปด้วยการดูโทรทัศน์ โทรทัศน์จะให้ข่าวสาร เราความสนใจ ปรับปรุงรสนิยมให้ดีขึ้น และให้ประสบการณ์แก่เด็กมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กสนใจการเรียนน้อยลง ตลอดจนมีอิทธิพล

ต่อสภาวะทางอารมณ์ของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ขาดที่พึ่งทางใจ และขาดความมั่นคงในชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่า โทรทัศน์ทำให้ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยต่าง ๆ ลดลง แต่เมื่อโตขึ้น เด็กจะหันมาอ่านหนังสือเหมือนเดิม

เจนกินส์ (Penelope Jenkins 1971) ได้ทำการศึกษาการอ่านและการดูโทรทัศน์ของเด็กพบว่า เมื่อเด็กเริ่มดูโทรทัศน์แล้วเด็กจะอ่านหนังสือน้อยลง แต่จะน้อยลงเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับบุคคล ลักษณะภูมิหลังทางบ้าน ระดับสติปัญญา และอายุที่แตกต่างกัน อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อการอ่านจะมีผลมากกับเด็กสติปัญญาปานกลาง แต่มีผลน้อยมากต่อเด็กฉลาด เด็กจะใช้เวลาในการดูโทรทัศน์สัปดาห์ละ 12-24 ชั่วโมง เด็กอายุ 12-13 ปี ดูโทรทัศน์วันละ 3 ชั่วโมง

บำรุงสุข สีหอำไพ และคณะ (Bumroongsook Siha Umpai, et al. 1975) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์กับเด็กไทย พบว่า เด็กไทยที่มีอายุต่ำกว่า 9 ปี ดูโทรทัศน์อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง และเด็กที่มีอายุระหว่าง 10-21 ปี ดูโทรทัศน์วันละไม่ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง โดยเฉพาะวันหยุด และวันสุดสัปดาห์ เด็กไทยดูโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง เด็กชายและเด็กหญิงอายุระหว่าง 7-10 ปี นิยมภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่น เด็ก ๆ ชอบดูโทรทัศน์มากกว่าฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ อ่านหนังสือ หรือเล่นกีฬาอื่น ๆ เด็กมีความรู้สึกว้าวุ่นถ้าไม่มีโทรทัศน์เขาจะเหงาและไม่มีความสุขเลย นอกจากนี้ยังพบว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการติดต่อสัมพันธ์เป็นกลุ่ม คือในระหว่างดูโทรทัศน์เด็กจะพูดคุยกับคนอื่น ๆ ด้วย เช่น ในหมู่เพื่อนและสมาชิกในครอบครัว เด็กส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน ๆ ที่ดูโทรทัศน์และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่ไม่ได้ดูโทรทัศน์ เพราะเด็กเห็นว่าคนที่ดูโทรทัศน์เป็นคนร่าเริง เข้าสังคมได้ดี เป็นคนฉลาดมีความรู้และมีสถานะทางสังคมเทียบเท่ากับเขา เด็กจะดูและพูดคุยเรื่องราวที่ได้รับชมจากโทรทัศน์กับเพื่อน ๆ มากกว่าบิดามารดา เด็กจะไม่เอาแบบอย่างวีรบุรุษที่เขาชอบ เพราะเขาตระหนักดีว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโทรทัศน์ไม่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตจริงได้

ปฏิพัทธ์ กระแสนทร์ (2509) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาพยนตร์โทรทัศน์ต่อพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น พบว่า เด็กวัยรุ่นใช้เวลาในการดูโทรทัศน์สัปดาห์ละ 13 ชั่วโมง 40.8 นาที เด็กวัยรุ่นชายสนใจภาพยนตร์สงครามและภาพยนตร์จารกรรมมากที่สุด และเด็กวัยรุ่นหญิงสนใจภาพยนตร์วิทยาศาสตร์ก้าวหน้ามากที่สุด ภาพยนตร์โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อ

เด็กวัยรุ่นในแง่ดีคือ ช่วยในด้านการเข้าสังคมกับเพื่อน และให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ มาก ส่วน
อิทธิพลในแง่เสียก็คือ เด็กจะชอบเลียนแบบการกระทำของพระเอกและผู้ร้าย ซึ่งมีผลต่อจิตใจ
และสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่นด้วย

รัฐจวน มินประดิษฐ์ (2513) ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะต่างกัน พบว่า รายการที่นักเรียนชอบมากที่สุด
คือ ภาพยนตร์บันเทิง นักเรียนจะดูโทรทัศน์วันละประมาณ 2 ชั่วโมง นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า
รายการโทรทัศน์ให้ความบันเทิงมากกว่าประโยชน์ด้านการศึกษา และอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อ
พฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด คือ การจำเอาคำพูดที่เป็นภาษาแสลงมาใช้มากที่สุด แต่โทรทัศน์
ก็ไม่มีผลดีหรือเสียต่อการเรียนแต่อย่างใด

ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์ (2513) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับความสนใจรายการโทรทัศน์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รายการโทรทัศน์มีอิทธิพลในแง่ของความคิด
การแต่งกาย กิริยาท่าทาง การพูดจา และอาจจะมีผลเสียต่อการเรียนเล็กน้อย ทำให้อดนอน
และสุขภาพเสื่อมโทรม

สมคิด ดลเฉลิมศักดิ์ (2518) ศึกษาอิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์ต่อพฤติกรรมของ
เด็กไทย พบว่า รายการโทรทัศน์ที่นักเรียนชายหญิงชอบดูมากที่สุดคือ รายการภาพยนตร์
รองลงมาคือ ละคร และรายการทนายปัญหา นักเรียนส่วนมากเห็นว่า โทรทัศน์มีประโยชน์ทำให้
ได้ความรู้ และสนุกเพลิดเพลิน ส่วนโทษก็คือ ทำให้เสียเวลาในการดูหนังสือ แต่ก็ไม่ทำให้
ผลการเรียนผิดปกติ

ภัทรฎี ประยูรเกียรติ (2520) ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ภาคห้วคำต่อการ
อ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่
มีอิทธิพลทำให้นักเรียนชายหญิงอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น

มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2526) ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนใน
เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า เยาวชนชายหญิงจะชมโทรทัศน์ทุกวัน วันละประมาณ 1-2
ชั่วโมง เยาวชนชายชอบภาพยนตร์การ์ตูนมากที่สุด ในขณะที่เยาวชนหญิงชอบรายการละครสำหรับ
เด็กมากที่สุด ส่วนมากเยาวชนจะเลียนแบบจากรายการโทรทัศน์ในเรื่องของคำพูด ท่าทาง

การต่อสู้ การแต่งกาย การช่วยเหลือผู้อื่น ประโยชน์ที่เยาวชนได้รับจากโทรทัศน์ คือ ทำให้ได้รับความรู้ ทราบข่าวทันโลก มากที่สุดนอกจากนี้ยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้ฉลาดรอบรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนโทษของการชมโทรทัศน์ คือ ทำให้เสียการเรียนมากที่สุด และทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมได้บ้าง เช่น ทำให้ปวดตา ปวดศีรษะ สุขภาพจิตเสีย ทำให้เกิดหวาดผวาดกใจ และทำให้เป็นคนก้าวร้าว มีความอาฆาตพยาบาท ขาดความเมตตาปราณี ตลอดจนมีผลต่อการใช้ภาษา คือ ทำให้ภาษารับผิดได้

3. การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์วิธีหนึ่ง ซึ่งเริ่มใช้ในวงการศึกษาสารมวลชนก่อนเพื่อมุ่งศึกษาเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ ว่าแนวโน้มของเนื้อหานั้นเป็นอย่างไร

3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา

นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์และสื่อมวลชนได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ต่าง ๆ กันคือ

เบอร์นาค บีเรลสัน (Berelson 1971 : 18) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิควิธีวิจัยสำหรับพรรณานเนื้อหาการสื่อสารที่ปรากฏอย่างเป็นวัตถุวิสัย เป็นระบบ และเป็นปริมาณ ซึ่งคล้ายกับความหมายของ ที เอฟ คาร์นี (Carney 1972 : 25) ที่ว่าการวิเคราะห์เนื้อหานั้นเป็นเทคนิคการอนุมานโดยอธิบายลักษณะเฉพาะของข่าวสารอย่างเป็นวัตถุวิสัย และเป็นระบบ นอกจากนี้ ดับเบิลยู อี คลาสัน (Clason 1973 : 114) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า นอกจากจะใช้สำหรับการพรรณานเนื้อหาอย่างเป็นวัตถุวิสัย เป็นระบบ เป็นปริมาณแล้ว ยังต้องเป็นที่ปรากฏชัดอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า จากความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา มีคำสำคัญ ๆ คือ วัตถุวิสัย เป็นระบบ เป็นปริมาณ และที่ปรากฏชัด ซึ่ง

แดเนียลสัน (Danielson 1963 : 181) และ สเตมเพล (Stempel in Stempel and Westley eds, 1981 : 120-121) ได้นำคำสำคัญ ๆ ของการวิเคราะห์เนื้อหาอธิบายดังนี้

วัตถุวิสัย หมายถึง กลุ่มที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่อาจอธิบายอย่างกระชับ ซึ่งคนต่างกลุ่มกันสามารถวิเคราะห์เนื้อหาประเภทเดียวกันได้โดยใช้คำจำกัดความเหล่านั้นและได้ผลออกมาเหมือนกัน ถ้าการวิเคราะห์เป็นแบบอัตวิสัย แทนที่จะเป็นแบบวัตถุวิสัย แต่ละคนก็จะมี การวิเคราะห์เนื้อหาของเขาเอง ดังนั้นวิธีการที่เป็นวัตถุวิสัย ผลที่ได้จะขึ้นอยู่กับระเบียบการมิใช่ขึ้นอยู่กับผู้วิเคราะห์

เป็นระบบ หมายถึง การคัดเลือกเนื้อหาที่จะทำการวิเคราะห์ จำเป็นต้องไม่มีอคติ ไม่มีการกะเกณฑ์ล่วงหน้าหรืออีกนัยหนึ่งผู้วิเคราะห์ไม่สามารถเลือกที่จะตรวจสอบเฉพาะบางประการในเนื้อหาที่เหมาะสม หรือสอดคล้องกับสมมติฐานโดยไม่สนใจ ประเด็นอื่น ๆ ความหมายของการเป็นระบบนี้ทำให้เห็นชัดว่า การวิเคราะห์เนื้อหาไม่ใช่เรื่องของการโต้แย้งในข้อมูลที่มีอคติ แต่เป็นเรื่องของการพิสูจน์เฉพาะจุดหรือวิธีการที่เป็นระบบ ประการแรก หมายถึง การนำระเบียบการชุดเดียวกันมาใช้กับเนื้อหาทั้งหมด ที่นำมาวิเคราะห์ ประการที่ 2 หมายถึง การกำหนดกลุ่มที่จะใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อว่าเนื้อหาที่อยู่ในประเด็นทั้งหมดจะได้รับการวิเคราะห์ ประการสุดท้าย หมายถึง การวิเคราะห์ได้รับการออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย

เป็นปริมาณ หมายถึง การเสนอผลของการวิเคราะห์ในรูปของตัวเลข เป็น การกระจายความถี่ ตารางแบบลองจูดสทัมประสิทธิ์ อัตราส่วน และจำนวนร้อยละ ใน รูปแบบต่าง ๆ การเสนอด้วยวิธีนี้ช่วยให้เห็นได้ชัดว่าส่วนใดถูกต้องหรือผิดพลาด โดยอาศัยภาษา ทางคณิตศาสตร์เข้าช่วย

ที่ปรากฏชัด หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปกติ และธรรมดา เนื้อหา จะต้องได้รับการลงรหัสในขณะที่ปรากฏ

การวิเคราะห์เนื้อหานั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การกำหนดหน่วยที่จะใช้ทำการ วิเคราะห์ ซึ่ง บีเรลสัน (Berelson 1971 : 137-146) กล่าวว่า มีหน่วยที่สำคัญ 5 หน่วย คือ การใช้คำ (words) ประโยค (theme) ตัวละคร (character) รายการ (items) และการวัด เนื้อที่และเวลา (space and time) ซึ่งการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถใช้หน่วยการ วิเคราะห์หลาย ๆ ประเภทรวมกันตามความเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา นั้น ๆ (วรรณภา โดพิบูลย์พงศ์ 2527 : 37)

3.2 วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2523 : 133-4) ได้สรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาหลังจากที่ได้ทำความเข้าใจกับปัญหาที่จะศึกษา และกำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้คือ

1. ศึกษางานที่ต้องการวิเคราะห์ในขั้นต้น กำหนดหรือสร้างกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์และหาตรรกษณ์ (indicators) ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่มการวิเคราะห์และเหมาะสมกับเนื้อหา
2. กำหนดกลุ่มที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เช่น ถ้าต้องการศึกษารูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาจะวิเคราะห์ได้ตามกลุ่มต่อไปนี้คือ รูปแบบและประเภทของงานงานสื่อสาร รูปแบบของข้อความ และกลุ่มที่เกี่ยวกับอารมณ์
3. กำหนดตรรกษณ์สำหรับแต่ละกลุ่ม จากกลุ่มกว้าง ๆ ที่จะวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะหาตรรกษณ์เป็นเครื่องชี้ว่าจะวิเคราะห์อะไร โดยผู้วิจัยต้องให้คำจำกัดความตรรกษณ์ที่กำหนดขึ้นในการกำหนดกลุ่มและกำหนดตรรกษณ์ ขั้นตอนอาจจะสลับกันได้บางครั้ง ผู้วิจัยอาจจะสร้างตรรกษณ์ก่อน และหลังจากนั้นจึงนำไปสร้างกลุ่มการวิเคราะห์
4. กำหนดหน่วยที่จะใช้ในการวิเคราะห์ หน่วยของการวิเคราะห์ได้แก่ คำ ประโยค ศัพท์ รายการ การวัด เนื้อที่-เวลา
5. วิเคราะห์เนื้อหา โดยการเปรียบเทียบ หน่วยของการวิเคราะห์ให้ตรงกับตรรกษณ์ และกลุ่มเนื้อหาที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะทำการแจกแจงความถี่โดยการขีดรอยคะแนนและนำผลมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณโดยหาค่าร้อยละ

3.3 ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา สามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาแนวโน้มของเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาใดก็ตาม สามารถอธิบายถึงพัฒนาการของสาขาวิชาต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นขอบเขตและลักษณะของเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลา และสามารถช่วยในการปรับปรุงเนื้อหาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.4 การวิเคราะห์เนื้อหาในรายการโทรทัศน์

การวิเคราะห์รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นการแยกแยะพิจารณาส่วนประกอบต่าง ๆ ของรายการที่มีผลต่อคุณภาพ และประสิทธิภาพของรายการ ซึ่งสามารถกำหนดได้ 3 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ผลผลิตรายการ การวิเคราะห์การจัดรายการ การวิเคราะห์การรับรายการ

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ผลผลิตรายการ ซึ่งผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาว่า เรื่องราวสาระของรายการเป็นอย่างไร เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมหรือไม่ เหมาะสมกับกาลเวลาและมีความถูกต้องเที่ยงตรงเพียงใด วิธีวิเคราะห์ก็อาจใช้วิธีให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ พิจารณาหรือตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จากห้องสมุดจากสถาบันที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์นั้นได้มีผู้วิเคราะห์ไว้ดังนี้คือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2521) ได้วิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์โดยออกแบบสอบถามสถานภาพของสถานีโทรทัศน์ ผลการวิเคราะห์รายการปรากฏว่า เนื้อหาประเภทบันเทิง มีปริมาณตั้งแต่ ร้อยละ 51 ถึง 63 ข่าวย่อยละ 12 ถึง 17 ความรู้ร้อยละ 12 ถึง 30 โฆษณา และบริการธุรกิจ ร้อยละ 6 ถึง 11 ซึ่งผลการวิเคราะห์ใกล้เคียงกับ นิรุศ สุพรรณชาติ (2518) ไพบุลย์ สัมมณี (2518) สุนันทา เสียงแจ้ว (2518) ซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วมีเนื้อหาประเภทบันเทิงร้อยละ 63 ข่าว ร้อยละ 17 ความรู้ ร้อยละ 14 โฆษณา และบริการธุรกิจ ร้อยละ 6 นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์รายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายรายการ และหัวหน้าฝ่ายข่าว มีความเห็นในเรื่องปริมาณเนื้อหาประเภทความรู้รองจากบันเทิงแทนที่จะเป็นข่าวคั่ง เช่น ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามสถานภาพของสถานีวิทยุโทรทัศน์ และจากการวิเคราะห์ของ นิรุศ สุพรรณชาติ (2518) ไพบุลย์ สัมมณี (2518) สุนันทา เสียงแจ้ว (2518)

จากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า จริยธรรมก็คือ แนวทางในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สังคมได้วางกำหนดมาตรฐานไว้ สามารถเกิดได้จากการเลียนแบบแนะนำ สั่งสอน การลอกแบบ จนถึงการสร้างจริยธรรมของตนเอง ซึ่งบุคคลใดจะมีจริยธรรม

มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและการปลูกฝังในเยาวชนเป็นวัยที่ควร
 ได้รับการปลูกฝังจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นวัยที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
 และมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นสูงสุดได้ คือ จริยธรรมที่ได้รับจะฝังแน่น
 ติดตัวไปจนเติบโตใหญ่ จริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนคือ เรื่องของความประหัยค ขยัน-
 หมั่นเพียร ความมีสติปัญญา การพึ่งตนเอง ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความยึดมั่นในคุณธรรม
 ความมีวินัย และความรักชาติ โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่เหมาะสมในการทำหน้าที่
 เป็นผู้ถ่ายทอดและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเยาวชน เพราะโทรทัศน์มีบทบาทและอิทธิพลอย่างสูง
 ต่อเยาวชนทั้งในเรื่องของการเลียนแบบ การใช้เวลาว่าง การให้ความรู้ ซึ่งในบทบาทและ
 อิทธิพลนั้นก็ยังมีทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เนื้อหาทางด้านจริยธรรม
 ดังนั้นจึงควรมีการวิเคราะห์เนื้อหาที่เสนอในรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ว่ามีจริยธรรม
 อยู่มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นขอบเขตและลักษณะของ เนื้อหาของจริยธรรมใน
 ช่วงเวลาที่ทำการวิเคราะห์และสามารถช่วยในการปรับปรุง เนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับการ
 ปลูกฝังจริยธรรมในเยาวชนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย